

درسنامه فشرده و حرفه ای درس سنجش و اندازه گیری:

فصل اول «تعریف اصطلاحات»

فصل دوم «مقیاس های اندازه گیری»

فصل سوم «دسته بندی آزمون های مورد استفاده در روانشناسی و آموزش و پرورش»

فصل چهارم «دسته بندی ارزشیابی های آموزشی»

فصل پنجم «مراحل و فعالیتهای ارزشیابی آموزشی»

فصل ششم «تهیه طرح ارزشیابی پیشرفت تحصیلی»

فصل هفتم و هشتم «سنجش یادگیری به کمک آزمون های صحیح - غلط و جور کردنی»

فصل نهم «سنجش یادگیری به کمک آزمون های چند گزینه ای»

فصل دهم «سنجش یادگیری به کمک آزمون های تشریحی»

فصل یازدهم «سنجش یادگیری به کمک آزمون های کوتاه پاسخ»

فصل دوازدهم: سنجش عملکردی

فصل سیزدهم: سنجش با استفاده از کارپوشه

فصل چهاردهم: سنجش مشاهده ای

فصل پانزدهم: سنجش رفتاری

فصل شانزدهم: سنجش عاطفی

فصل اول

«تعریف اصطلاحات»

تعریف اندازه گیری

در اندازه گیری، صفات یا ویژگی های افراد و اشیاء تعیین و مقدار آنها به صورت عدد یا رقم گزارش می شود. اندازه گیری فرایندی است که تعیین می کند یک شخص یا یک شیء به چه میزان از یک ویژگی برخوردار است. در اندازه گیری، ویژگی یا صفتی را که اندازه گیری می شود، به صورت عدد و رقم مشخص می کنند. فایده بیان قواعد اندازه گیری این است که افرادی که می خواهند از وسایل اندازه گیری استفاده کنند، آنها را به طور یکسان به کار می برند.

♦ **توجه:** بیان قواعد اندازه گیری از جنبه های مهم استاندارد کردن یا (میزان کردن) آزمون های روانی و تربیتی است. از مشخصات مهم آزمون های استاندارد شده یا (میزان شده) این است که افراد مختلفی که از این وسایل اندازه گیری استفاده می کنند، نتایج یکسانی به دست می آورند.

تعریف آزمون

آزمون وسیله یا روشی است نظام دار برای اندازه گیری نمونه ای از رفتار؛ هر چه نمونه بیشتر معرف ویژگی مورد نظر باشد، اندازه گیری دقیق تر و قابل اعتمادتر است. روش ها و وسایل دیگری برای اندازه گیری ویژگی های روانی وجود دارد؛ با این حال، آزمون معمول ترین وسیله اندازه گیری ویژگی ها یا صفات روانی است. آزمون طیف وسیعی از ابزارهای اندازه گیری را مانند مجموعه سؤال های عینی چند گزینه ای، جور کردنی و صحیح - غلط، سؤال های تشریحی کوتاه، پاسخ و انشایی شامل می شود.

تعریف آزمودن

وقتی برای اندازه گیری ویژگی های روانی از آزمون استفاده می کنیم، این فعالیت را آزمودن می نامیم. آزمون، یک وسیله ای اندازه گیری است، هر وقت آزمونی به کار می رود، نوعی اندازه گیری انجام می شود.

نکته:

هر نوع اندازه گیری، آزمودن نیست. اندازه گیری از آزمودن مفهوم گسترده تری دارد؛ زیرا آزمودن نوع خاصی از اندازه گیری است. ممکن است اندازه گیری صورت پذیرد اما آزمونی در کار نباشد؛ مانند ثبت رفتار پرخاشگرانه یک دانش آموز از طریق مشاهده

تعریف سنجش

سنجش هم «کمی» است و هم «کیفی». در سنجش، از فنون مختلفی برای اندازه گیری استفاده می شود، همچنین سنجش بر مشاهده عملکرد تأکید زیادی دارد. سنجش، نوعی تحلیل بالینی و پیش بینی عملکرد است، در حالی که آزمودن یک ابزار است. به عبارت دیگر، آزمودن یک وسیله ای اندازه گیری است. سنجش هم می تواند به صورت رسمی انجام شود (مانند اجرای آزمون ها) و هم به صورت غیررسمی (مانند مشاهده رفتار دانش آموزان در بین

هم‌کلاسی‌هایشان). سالویا و یسل دایک می‌گویند: «سنجش تنها در جمع‌آوری اطلاعات خلاصه نمی‌شود، بلکه به جمع‌آوری داده‌ها همراه با «قصد و منظور» گفته می‌شود». این متخصصان عقیده دارند، سنجش در آموزش و پرورش به دو منظور به کار می‌رود:

۱. تعیین و تشخیص مشکلات دانش‌آموزان

۲. تصمیم‌گیری در مورد آنان

اصطلاح سنجش بیشتر در «حوزه‌ی روانشناسی بالینی» و «آموزش و پرورش» به کار می‌رود؛ زیرا این دو حوزه از وسایل مختلف برای تعیین رفتارها و ویژگی‌های روانی و تربیتی استفاده می‌کنند.

تعریف ارزشیابی

ارزشیابی، فرایند نظام‌دار جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات است. ارزشیابی تعیین می‌کند که آیا اهداف مورد نظر تحقق یافته‌اند یا در حال تحقق یافتن هستند و به چه میزانی. به عبارت دیگر، ارزشیابی عبارت است از داوری ارزشی درباره کیفیت موضوع مورد ارزشیابی براساس جمع‌آوری، تفسیر و تحلیل اطلاعات. یکی از ویژگی‌های مهم ارزشیابی تعیین کیفیت است؛ یعنی داوری ارزشی با توجه به «کیفیت» انجام می‌شود. پس از این که داوری ارزش انجام شد، این ارزشیابی مبنای تصمیم‌گیری برای فعالیت‌های عملی و اجرایی می‌شود.

مفهوم ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به مفهوم سنجش یادگیری بسیاری نزدیک است، اما ارزشیابی آموزشی در مفهوم کلی آن معنای بسیار وسیعی دارد. ورتن و سندرز دو تن از صاحب‌نظران در حوزه‌ی ارزشیابی آموزشی گفته‌اند: «در آموزش و پرورش، ارزشیابی به فعالیتی رسمی گفته می‌شود که برای تعیین کیفیت، اثربخشی یا ارزش یک برنامه، فرآورده یا پروژه، فرآیند، هدف یا برنامه‌ی درسی اجرا می‌شود». منظور از کیفیت در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، دانش‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌هایی است که از دانش‌آموز مورد انتظار است. منظور از کیفیت در ارزشیابی آموزشی، تناسب موضوع مورد ارزشیابی با اهداف است.

مقایسه‌ی اندازه‌گیری، آزمودن، سنجش و ارزشیابی: همان طور که گفتیم ارزشیابی داوری ارزشی در مورد کیفیت موضوع مورد ارزشیابی بر مبنای تحلیل و تفسیر اطلاعات جمع‌آوری شده است که این اطلاعات از طریق اندازه‌گیری (عموماً آزمودن) و سنجش جمع‌آوری می‌شوند. سنجش از فنون مختلفی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده می‌کند. همان‌طور که گفتیم اندازه‌گیری و آزمودن هر دو به کمیت توجه دارند ولی سنجش هم کمی است و هم کیفی. اندازه‌گیری از آزمودن وسیع‌تر است و سنجش از آزمودن و اندازه‌گیری وسیع‌تر است اما ارزشیابی هر سه (اندازه‌گیری، آزمودن و سنجش) را دربر می‌گیرد. برای روشن شدن تمایز بین سنجش و ارزشیابی می‌توان گفت در حالی که سنجش به ما می‌گوید شیء مورد نظر کدام ویژگی‌ها را دارد، ارزشیابی قدر یا ارزش آن ویژگی‌ها را مشخص می‌کند؛ به عبارت دیگر، ارزشیابی یعنی داوری درباره‌ی کیفیت یا ارزش اطلاعات به دست آمده از سنجش‌های مختلف.

ارزشیابی سنجش + اندازه‌گیری + آزمودن + قضاوت

تهیه‌ی آزمون و نمره‌گذاری آن: اندازه‌گیری - مجموعه سؤالات تهیه شده: آزمون - اجرای سؤالات آزمون - تحلیل، تفسیر و داوری: ارزشیابی.

ارزشیابی آموزشی و پژوهش آموزشی

شباهت: ارزشیابی آموزشی و پژوهش آموزشی هر دو، بر روش‌های بررسی تجربی متکی هستند.

تفاوت‌ها:

- (۱) هدف از ارزشیابی آموزشی تصمیم‌گیری است در حالی که هدف پژوهش آموزشی استنتاج است.
- (۲) در پژوهش آموزشی مثل هر پژوهش دیگری تعمیم نتایج بسیار مهم است ولی ارزشیابی آموزشی بر یک پدیده آموزشی ویژه متمرکز است و تعمیم در آن نقش ندارد.
- (۳) ارزشیابی آموزشی با «ارزش» سر و کار دارد ولی پژوهش «خالی از ارزش» است. پژوهشگر به دنبال حقایق علمی است و هیچ‌گونه قدر و ارزش مثبت یا منفی برای حقایق به دست آورده خود قائل نمی‌شود.
- (۴) پژوهش به نظریه وابسته است، ولی ارزشیابی معمولاً مبنای نظری ندارد.
- (۵) هدف پژوهش، تولید دانش و اضافه کردن آن به تئوری‌های قبلی است، در حالی که ارزشیابی به منظور حل مشکلات ویژه و کمک به تصمیم‌گیری انجام می‌شود.

